

Kontekst polityki

Sposób przeżywania dzieciństwa jest uwarunkowany płcią. Z tego względu potrzeby i prawa dziewcząt wymagają szczególnej uwagi w ramach polityki dotyczącej dzieci. Ekspozycja dziewcząt i chłopców na stereotypy płci w mediach i treściach edukacyjnych oraz odmienny sposób traktowania dziewcząt i kobiet mają wpływ na stereotypowe wybory edukacyjne i zawodowe. Dziewczęta są w większym stopniu narażone na przemoc ze względu na płeć, w tym na niegodziwe traktowanie w celach seksualnych, pornografię i handel ludźmi. W ostatnim czasie pojawiły się też inne formy przemocy wykorzystujące nowe technologie, których celem są dzieci, a szczególnie dziewczęta, np. cyberprzemoc. Ponadto dziewczęta z oddalonych obszarów wiejskich, dziewczęta niepełnosprawne, dziewczęta romskie i dziewczęta z placówek opiekuńczych wciąż mają utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej, edukacji i świadczeń socjalnych. Uwarunkowanie płcią i odmienność doświadczeń dziewcząt i chłopców dotyczą też nawyków żywieniowych, ogólnego stanu zdrowia oraz zdrowia seksualnego.

W konkluzjach Rady UE dotyczących sprawozdania prezydencji słoweńskiej (2008):

- uznano, że polityka i zobowiązania UE dotyczące dzieci w niewystarczającym stopniu uwzględniają aspekt płci,
- stwierdzono, że niekorzystna sytuacja dziewcząt jest szczególnie rozważana tylko w kilku obszarach (takich jak określone formy dyskryminacji i przemocy, np. okaleczanie żeńskich narządów płciowych).

W agendzie Unii Europejskiej na rzecz praw dziecka (2011):

- położono nacisk na promowanie skutecznego wdrożenia przepisów Karty praw podstawowych UE dotyczących praw dziecka, a także Konwencji ONZ o prawach dziecka,
- zaproponowano szereg konkretnych działań (np. wymiar sprawiedliwości dostosowany do potrzeb dzieci, ochrona dzieci w przypadkach gdy wymagają one szczególnej ochrony, zwalczanie przemocy wobec dzieci w UE i poza UE).

W dyrektywach Unii Europejskiej (2011–2012):

- wskazuje się dzieci jako osoby szczególnie narażone na przemoc oraz wyraża dążenie do wzmocnienia ram ochrony ofiar (dyrektywa 2011/36/UE w sprawie handlu ludźmi, dyrektywa 2011/92/UE w sprawie zwalczania przestępstw seksualnych przeciwko dzieciom),
- podkreśla się potrzebę zapewnienia specjalistycznych usług wsparcia grupom szczególnie wrażliwym (np. kobietom będącym ofiarami złego traktowania i ich dzieciom) (dyrektywa 2012/29/UE w sprawie ofiar przemocy).

W sprawozdaniu doradczym dla Komisji Europejskiej i w konkluzjach Rady EPSCO (2012):

odniesiono się do kwestii wpływu kryzysu gospodarczego i finansowego na sytuację dzieci.

W zaleceniu Komisji Europejskiej (2013):

- uznano podwyższone zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym w przypadku dzieci,
- podkreślono, że równość płci i walka z dyskryminacją dzieci na jakimkolwiek tle powinna być elementem wszystkich działań mających na celu ograniczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego dzieci,
- uznano, że dzieci to niezależne podmioty, którym przysługują prawa, oraz wezwano do działań ukierunkowanych na problemy dotyczące dzieci (np. obniżających wskaźnik przedwczesnego kończenia nauki szkolnej) i przemoc wobec dzieci.

Cele strategiczne pekińskiej platformy działania i wskaźniki na szczeblu UE

- L.1.** Eliminacja wszelkich form dyskryminacji wobec dziewcząt.
- L.2.** Eliminacja negatywnych postaw kulturowych i praktyk wobec dziewcząt.
- L.3.** Promocja i ochrona praw dziewcząt oraz zwiększanie świadomości ich potrzeb i potencjału.
- L.4.** Eliminacja dyskryminacji wobec dziewcząt w obszarze kształcenia, rozwijania umiejętności i szkolenia.
- L.5.** Eliminacja dyskryminacji wobec dziewcząt w obszarze zdrowia i odżywiania.
- L.6.** Eliminacja wyzysku ekonomicznego i pracy dzieci i ochrona młodych dziewcząt w pracy
- L.7.** Wykorzenienie przemocy wobec dziewcząt.
- L.8.** Promowanie udziału młodych dziewcząt w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym oraz ich świadomości w tych obszarach.
- L.9.** Wzmocnienie roli rodziny w podnoszeniu statusu dziewcząt.

W 2008 r. w czasie słoweńskiej prezydencji UE Rada uzgodniła trzy wskaźniki służące ocenie edukacji seksualnej i edukacji o relacjach międzyludzkich, stopnia negatywnego postrzegania siebie przez dziewczęta i chłopców oraz względnych

wyników z matematyki i nauk przyrodniczych u dziewcząt i chłopców w wieku 15 lat, a także obecności kobiet w szkolnictwie wyższym na kierunkach, na których są niedostatecznie reprezentowane.

Aktualne dane i informacje publikowane są przez Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn w bazie danych „Women and men in the EU – facts and figures” (Kobiety i mężczyźni w UE – fakty i liczby) pod adresem <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

Ustalenia na podstawie danych z UE

Malejące zróżnicowanie ze względu na płeć w zakresie wyników osiąganych w matematyce i przedmiotach ścisłych

Przeprowadzone w 2012 r. badanie PISA (Program międzynarodowej oceny umiejętności uczniów OECD) pokazuje, że dziewczęta uzyskują niższe wyniki z matematyki niż chłopcy. W porównaniu z 2009 r. wydaje się jednak, że zróżnicowanie wyników chłopców i dziewcząt zmniejsza się. W przypadku nauk przyrodniczych różnice między wynikami dziewcząt i chłopców są mniejsze, a w większości państw członkowskich dziewczęta radzą sobie lepiej niż chłopcy.

W przypadku kształcenia nauczycieli i pedagogiki odsetek studentek w 2006 r. był bardzo wysoki i pozostał znaczący, osiągnąwszy w 2012 r. poziom 77% ogółu studiujących w UE.

Największe dysproporcje liczby kobiet i mężczyzn na niekorzyść kobiet można zaobserwować wśród studentów uczelni wyższych w dziedzinie nauk ścisłych, matematyki i informatyki

ki: w 2012 r. w większości państw członkowskich dziewczęta stanowiły mniej niż 50%.

Podjęcie do edukacji seksualnej i edukacji o związkach międzyludzkich w UE jest zróżnicowane i wykazuje tendencję do koncentrowania się na tematyce zdrowia

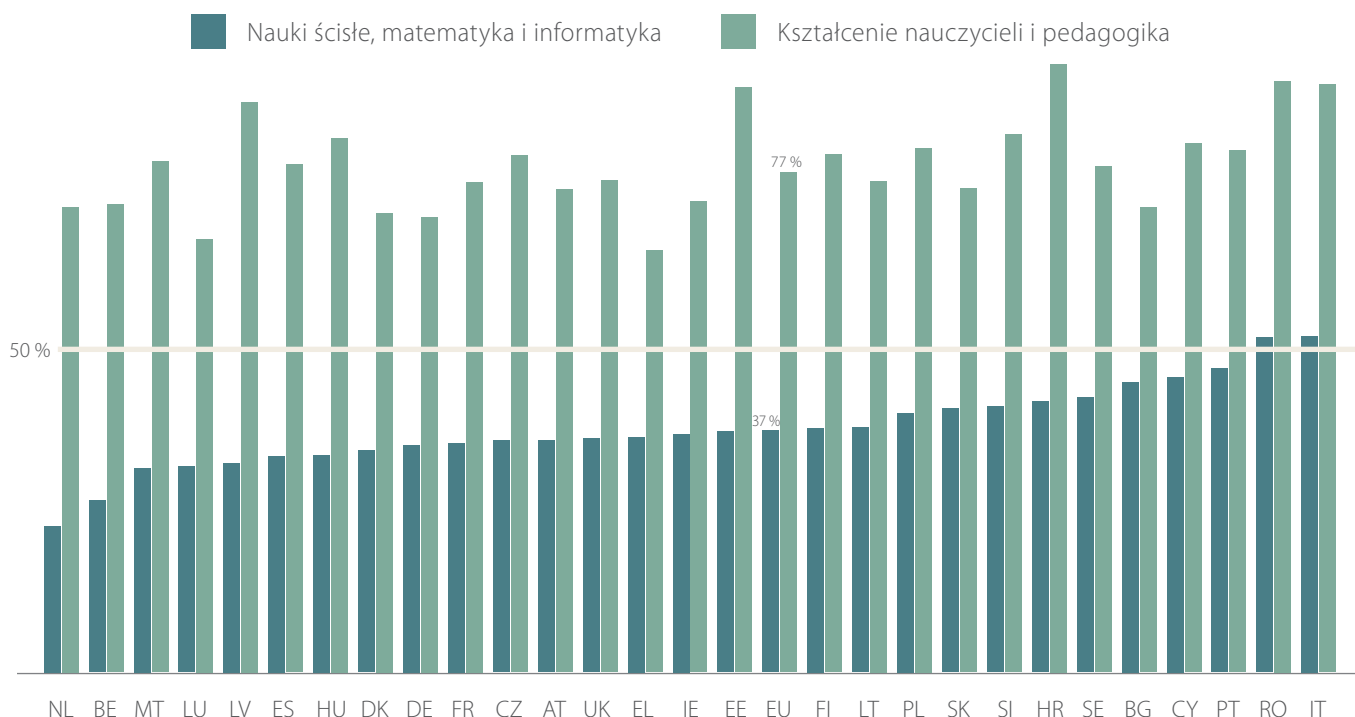
Edukacja seksualna w poszczególnych państwach członkowskich jest zróżnicowana i obejmuje różne grupy wiekowe. W 2012 r. przedmiot ten nie był obowiązkowy w siedmiu państwach członkowskich. Wiele państw członkowskich przewiduje edukację seksualną tylko w młodym wieku, a jedynie kilka w ciągu całego cyklu edukacji szkolnej.

We wszystkich państwach członkowskich edukacja seksualna w głównej mierze koncentruje się na takich zagadnieniach, jak antykoncepcja, choroby przenoszone drogą płciową i nieplanowane ciążę. W większości przypadków program nie obejmuje takich tematów, jak przemoc ze względu na płeć, stereotypy płci w związkach uczuciowych, stygmatyzacja związana z HIV/AIDS czy młodzież LGBT. Szereg państw członkowskich wdrożyło politykę mającą zapewnić dziewczętom dostęp do zdrowia reprodukcyjnego i seksualnego i związanych z tym praw.

Dziewczęta już od bardzo młodego wieku negatywnie postrzegają własne ciało

Przeprowadzone w latach 2009/2010 badania ankietowe nad zachowaniami zdrowotnymi młodzieży szkolnej (HBSC) pt. „Społeczne uwarunkowania zdrowia i dobrostanu młodzieży” dostarcza informacji na temat kształtowania się obrazu własnego ciała u dziewczynek i chłopców, uzyskanych w formie ankiet na temat ich faktycznego wskaźnika masy ciała (Body Mass Index – BMI) oraz percepcji własnego ciała.

ODSETEK STUDENTEK UCZELNI WYŻSZYCH W OGÓLNEJ LICZBIE STUDIUJĄCYCH, 2012 R.

Źródło: Eurostat, statystyki oświatowe.

O ile w 2010 r. państwa członkowskie różniły się pod względem liczby dziewczynek i chłopców uważających, że są „trochę za grube/-i” lub „o wiele za grube/-i”, o tyle w ujęciu ogólnym i z upływem czasu liczba dziewczynek formułujących taką ocenę przekroczyła liczbę chłopców; własną wagę przeszacowywało 27% dziewcząt w wieku 11 lat oraz 22% chłopców w tym samym wieku. Tymczasem z obliczeń opartych na wskaźnikach BMI wynika, że w wieku 11 lat to chłopcy (17%) częściej niż dziewczęta (13%) cierpią na chorobliwą nadwagę lub otyłość.

W przypadku dziewczynki negatywny obraz siebie pogłębia się z wiekiem, a największy odsetek niezadowolenia występuje w wieku lat 15. W 2010 r. w grupie piętnastolatków nadwagę deklarowała znaczna część dziewcząt (40%), w odróżnieniu od chłopców (22%). W konsekwencji, ze względu na negatywne postrzeganie własnego ciała, dziewczęta częściej uczestniczą w programach odchudzających już w bardzo młodym wieku. Odsetek dziewcząt przechodzących na dietę zwiększa się wraz z wiekiem, natomiast odsetek chłopców spada.

Zachowania takie są również efektem stereotypów płci i wpływu mediów na postrzeganie siebie przez dziewczęta w związku ze stygmatyzacją wagi i kondycji ciała – aspektu tego nie uwzględniają dotychczasowe wskaźniki.

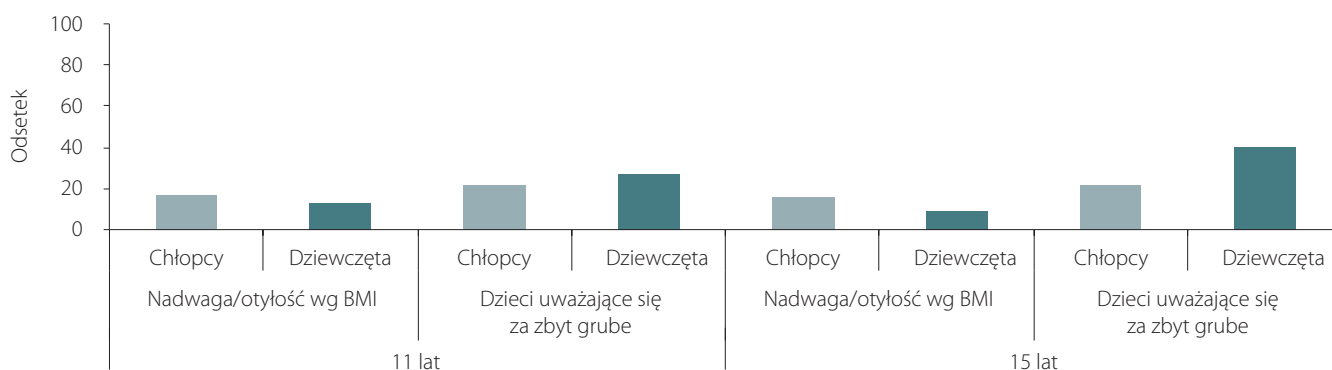
Stereotypy płci w różny sposób wpływają na określone grupy dziewcząt

Specyficzne sytuacje i wyzwania, z jakimi mają do czynienia dziewczynki romskie, są przedmiotem polityki i środków realizowanych przez szereg państw członkowskich, w których występują społeczności romskie. Uwagi wymagają takie problemy, jak przedwczesne kończenie nauki szkolnej i wysoki poziom analfabetyzmu. To samo zjawisko można zaobserwować wśród dziewcząt ze środowisk migracyjnych lub z rodzin uboższych. Dziewczęta z tych grup wykazują tendencję do przedwczesnego kończenia edukacji szkolnej ze względu na konieczność podjęcia niskopłatnego zatrudnienia bądź obowiązków rodzinnych lub opiekuńczych.

Nowe formy przemocy wobec dziewcząt

W ostatnim czasie pojawiły się inne formy przemocy wykorzystujące nowe technologie, których celem są dzieci, a szczególnie dziewczęta (np. cyberprzemoc). Niektóre państwa członkowskie zaczęły zmieniać swoje ustawodawstwo w celu zapewnienia dziewczętom ochrony przed taką formą przemocy psychicznej, szczególnie w wieku, kiedy może ona mieć katastrofalne skutki dla ich dobrostanu.

OBRAZ WŁASNEGO CIAŁA: NIEZADOWOLENIE Z WŁASNEGO CIAŁA U DZIEWCZĄT I CHŁOPCÓW

Źródło: Badanie ankietowe nad zachowaniami zdrowotnymi młodzieży szkolnej (HBSC).

Korzystne inicjatywy

Niektóre państwa członkowskie wdrożyły interwencje uwzględniające aspekt płci, w ramach których dziewczęta i chłopcy są zachęceni do rozważenia wyboru „nietradycyjnych” przedmiotów i ścieżek kariery zawodowej. W Austrii, Niemczech i Niderlandach organizowany jest co roku „Dzień Dziewczyny”; podobne działania zgłosiły Cypr, Dania i Polska (np. polska kampania „Dziewczyny na Politechniki!”); w Estonii organizowane są dni kariery dla dziewcząt (i chłopców), zapewnia się również wsparcie i szkolenia zachęcające dziewczęta i chłopców do wyboru nietradycyjnych ścieżek kariery zawodowej, a także szkolenia wzmacniające poczucie sprawczości (EKG ONZ, 2014).

Niektóre państwa członkowskie odnotowały działania ukierunkowane na dziewczęta podlegające szczególnej dyskryminacji; Rumunia i Słowacja przygotowały **programy mające na celu poprawę dostępu do kształcenia** dla dzieci ze społeczności romskiej.

Inicjatywy odnotowane w sprawozdaniach dla EKG ONZ dotyczyły m.in. **kwestii zdrowotnych i zwalczania przemocy wobec dziewcząt**. Portugalia, Węgry i Dania wprowadziły szczepienia przeciwko wirusowi brodawczaka ludzkiego (HPV) dla nastolatek, a w Chorwacji szczegółowe informacje na temat HPV dla dziewcząt i rodziców zapewnia program zwalczania i profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową. Zainteresowanie przeznaczeniem zasobów na potrzeby szczególnie narażonych grup dziewcząt wyraziły Austria i Węgry: Austria finansuje służby wsparcia interwencyjnego „dla dziewcząt i młodych kobiet zagrożonych lub będących ofiarą przymusowego małżeństwa”; Węgry realizują program zaangażowania nastolatek uznanych za „zagrożone z szeregu przyczyn”, np. młodych matek lub dziewcząt zażywających narkotyki.

POSTĘPY I TRUDNOŚCI W OBSZARZE L: DZIEWCZĘTA

POSTĘPY	TRUDNOŚCI
<ul style="list-style-type: none"> Standardy opracowane przez WHO stanowią solidną bazę dla wdrażania przez państwa członkowskie wytycznych w sprawie edukacji seksualnej. Zmniejsza się różnicowanie pomiędzy dziewczętami a chłopcami w zakresie wyników z matematyki. Dziewczęta mają dobre osiągnięcia w naukach ścisłych (i w większości przypadków radzą sobie lepiej niż chłopcy). 	<ul style="list-style-type: none"> Edukacja seksualna w UE jest bardzo zróżnicowana i koncentruje się głównie na tematyce zdrowia. Dziewczęta znacznie częściej ulegają fałszywemu przekonaniu o własnej nadwadze, co może być szkodliwe dla ich zdrowia. Dziewczęta są niedostatecznie reprezentowane w dziedzinach nauk ścisłych, matematyki i informatyki na poziomie edukacji szkolnej, a także na poziomie kształcenia wyższego. Dziewczęta w dalszym ciągu znacznie częściej wybierają zawód w dziedzinie kształcenia i szkolenia.

Kierunki przyszłych działań UE

- Zapewnienie dziewczętom perspektyw wymaga zastosowania podejścia całościowego, obejmującego przekrojowo również inne obszary pekińskiej platformy działania (np. zdrowie, edukację, ubóstwo, media).
- Coraz lepsze osiągnięcia dziewcząt w matematyce i naukach ścisłych należy wzmacniać poprzez osiągnięcie bardziej zrównoważonej reprezentacji pod względem płci na wyższych szczeblach kształcenia w dziedzinie nauk ścisłych, matematyki i informatyki.
- Konieczne jest bardziej kompleksowe podejście do edukacji seksualnej i edukacji o relacjach międzyludzkich – rozszerzone o skutki norm, postaw i stereotypów oraz promujące związki oparte na równości płci.
- Już od wczesnego wieku należy wzmacniać prawidłową percepcję własnego ciała oraz środki dotyczące postrzegania siebie przez dziewczęta, z uwzględnieniem norm, postaw i stereotypów.
- Konieczne są środki ukierunkowane na przeciwdziałanie formom przemocy wykorzystującym nowe technologie (np. cyberprzemoc).

MISSING TRANSLATIONS

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE)

Das Europäische Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist das EU-Kompetenzzentrum für Gleichstellungsfragen. Das EIGE unterstützt politische Entscheidungsträger und alle relevanten Einrichtungen in ihren Bemühungen zur Verwirklichung der Gleichstellung von Frauen und Männern in Europa und darüber hinaus, indem es spezifisches Fachwissen sowie verlässliche und vergleichbare Daten zur Gleichstellung in Europa bereitstellt.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu>

Das Ressourcen- und Dokumentationszentrum (RDC) des Europäischen Instituts für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist ein innovatives und praktisches Instrument, das dabei hilft, wichtige Ressourcen zur Geschlechtergleichstellung zu finden, den Austausch von Wissen unter den an der Gleichstellungspolitik und -praxis interessierten Personen erleichtert und einen Online-Bereich für Diskussionen und Debatten bietet.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kontakt:

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITAUEN
Tel. +370 521574-44/00

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9493-273-0

doi:10.2839/6993

MH-04-15-022-PL-N